

Є. К. РЕДІН ЯК ІСТОРИОГРАФ

У другій половині XIX ст., особливо наприкінці «довгого XIX століття», з-під пера вчених історико-філологічного факультету Харківського університету все частіше виходили праці, що можуть бути нами віднесені до історіографічного жанру. Серед перших хто став приділяти велику увагу історіографічному узагальненню доробку своїх попередників і сучасників був Є. К. Редін (1863-1908). Він був запрошений на посаду приват-доцента у Харківський університет на кафедру теорії та історії витончених мистецтв.

З перших днів роботи на новому місті Є. К. Редін взяв активну участь у науковій діяльності університету та Харківського історико-філологічного товариства (ХІФТ). Вже на засіданні ХІФТ 14 жовтня 1893 р. він, щойно приїхавши в Харків, ознайомив членів Товариства з деякими новітніми дослідженнями з історії ранньохристиянського мистецтва¹. У наступному, 1894 р. Є. К. Редін працював у Архіві ХІФТ з паперами Г. С. Чирікова (?-1882) для біографії А. М. Алфьорова (1811-1873)². Так почалася праця вченого на ниві історіографії.

Згодом Є. К. Редін пише статті, присвячені початку публікації «Археологических Известий и Заметок»³ та «Византийского Временника»⁴ [34], вітає вихід першого тому «Известий» Російського Археологічного інституту в Константинополі, який почав свою діяльність у лютому 1895 р.⁵

«Византийский Временник», що видавався Російською Академією наук, побачив світ у 1894 р. У статті, присвяченій виходу його першого номера, учений писав, що потреба в такому виданні існувала давно. Є. К. Редін наголошував, що заслуги російської науки у вивченні Візантії визнані на Заході, де питанням історії Візантії стали приділяти увагу значно більше лише останнім часом⁶.

У 1895 р. дослідник виступив з доповіддю про розкішне видання книжки «Византийские эмали. Собрание А. В. Звенигородского. История и памятники византийской эмали. Сочинение Н. Кондакова», яка була опублікована в 1892 р.⁷ Фундаментальна праця вийшла трьома мовами з пояснювальним текстом Н. П. Кондакова (1844-1925), написаним з притаманною йому сумлінністю. Відзив на цей твір був написаний Є. К. Редіним у 1895 р.⁸

Виступи вченого не були випадковими. Стало традицією на засіданнях Товариства обговорювати найбільш визначні роботи з історії мистецтв, що, серед інших, демонструє високий рівень розвитку історико-мистецтвознавчої науки в стінах Харківського університету.

У 1896 р. у Ризі відбувся X Археологічний з'їзд. Харківський університет делегував до Риги Д. І. Багалія (1857-1932), В. П. Бузескула (1858-1931) та Є. К. Редіна. Є. К. Редін виступив з доповіддю «Мозаики равеннских церквей», в якій зупинився на історіографії питання⁹.

Як людина безмежно віддана науці та її діячам, Єгор Кузьмич часто робив огляд праць учених у вигляді робіт історіографічного характеру. Такими були його статті про життя та наукову діяльність Дж. Б. де-Россі (1822-1894), Е. Ле-Блана (1818-1897), О. І. Голишева (1838-1896), Ф. І. Буслаєва (1818-1897), О. І. Кирпичнікова (1845-1903), В. М. Гаршина (1855-1888), Е. Добберта (1839-1899), Фр. Крауса (1840-1901), отця В. Спасивцева (?-1905), М. С. Дринова (1838-1906), І. В. Помяловського (1845-1906) і багатьох інших.

Розглянемо більш детально деякі із зазначених робіт Є. К. Редіна. На засіданні ХІФТ 12 жовтня 1894 р. Є. К. Редін виступив з ґрунтовною доповіддю про життя засновника християнської археології Джованні Батиста де-Россі, в якій провів аналіз праць археолога. Дж. Бат. де-Россі помер у вересні 1894 р.¹⁰ Доповідь була опублікована в «Археологических Известиях и Заметках»¹¹. 2 жовтня 1897 р. на засіданні Товариства Єгор Кузьмич виступив з рефератом «Памяти Ле-Блана», в якому учений наголошував на заслуги «старейшего и замечательнейшего после Дж. Бат. де-Росси, деятеля в области христианской археологии»¹².

31 жовтня 1897 р. відбулося засідання ХІФТ, присвячене пам'яті академіка Ф. І. Буслаєва, який помер 31 липня 1897 р. Роботи Ф. І. Буслаєва ознаменували собою принципово новий етап в історії, філології та мистецтвознавстві в Росії. Свій метод він називав порівняльно-історичним. Проте це був своєрідний комплексний метод, який поєднував у собі порівняльно-історичні та культурно-історичні принципи вивчення матеріалу. Мета подібного вивчення полягала не в порівнянні як дослідному прийомі, а в розумінні історичного зв'язку окремих культур, у визнанні того, що їхні шляхи схожі, неминучості та плодотворності їхніх взаємовпливів¹³.

На засіданні, присвяченому пам'яті Ф. І. Буслаєва, виступив Є. К. Редін¹⁴. У доповіді він зупинився на роботах почесного члена Харківського університету Ф. І. Буслаєва, що стосуються історії російського орнаменту і його зв'язок з візантійським, а також на його монографії, присвяченій історії російського лицевого Апокаліпсису. Історик відзначив плідність буслаєвського порівняльно-історичного методу дослідження щодо пам'яток культури. Підбиваючи підсумок огляду наукової спадщини Ф. І. Буслаєва, учений зазначив, що лише з величезною підготовкою можна було зробити те, що зробив Ф. І. Буслаєв для науки. Він встановив метод вивчення пам'яток культури, створив фундамент науки «російської археології», дав багатий матеріал для історії російського мистецтва. Промова Єгора Кузьмича лягла в основу його роботи «Ф. И. Буслаев. Обзор трудов его по истории и археологии искусства»¹⁵, до якої звертаються та роблять посилання і в сучасній літературі. «Грунтовою» називає роботу Є. К. Редіна І. Л. Кизласова¹⁶, на неї посилається і С. І. Побожій¹⁷ та інші¹⁸.

Для нас особистість Ф. І. Буслаєва представляє великий інтерес тому, що його учнями та послідовниками були Н. П. Кондаков і О. І. Кирпичников, учені, які безпосередньо брали участь у формуванні поглядів Є. К. Редіна.

У 1896 р. з-під пера Є. К. Редіна вийшов біографічний нарис, присвячений його вчителю та наставнику Н. П. Кондакову¹⁹. Н. П. Кондаков був видатним знавцем історико-культурної проблематики мистецтва, творцем оригінальної методики дослідження середньовічного східнохристиянського живопису. Н. П. Кондаков створив свою школу. Його безпосередніми учнями були Є. К. Редін, Д. В. Айналов (1862-1939), Я. І. Смірнов (1869-1918). Він сильно вплинув на погляди М. П. Лихачова (1862-1936), М. І. Ростовцева (1870-1952), С. О. Жебелева (1867-1941), В. К. М'ясоєдова (1885-1916) та інших видатних істориків та мистецтвознавців²⁰.

На засіданні 23 лютого 1899 р. Є. К. Редін зробив доповідь «Памяти А. И. Гольшева (по поводу посмертного издания его трудов)». Доповідач переказав біографію О. І. Голишева, зупинився на роботах, які були присвячені археології, та, які збагатили науку цінним матеріалом з історії російської культури. Трохи пізніше доповідь Є. К. Редіна була опублікована²¹.

На засіданні, що відбулося 16 грудня 1899 р., учений виступив з рефератом «Памяти проф. Э. Добберта». Е. Добберт зробив великий вклад у науку завдяки своїм численним роботам, більша частина яких присвячувалась історії візантійської культури. У своїх роботах він, між іншим, знайомив західноєвропейську спільноту з дослідженнями російських учених²². Ця робота харківського історика побачила світ в 1900 р.²³

У 1899 р. Є. К. Редін пише рецензію на роботу Фр. Крауса «Geschichte der christlichen Kunst. Freiburg in Breigau», який був одним із найвидатніших учених, що вивчали, як тоді казали, «християнську археологію»²⁴. У своїй великій роботі Фр. Краус проаналізував історію християнського мистецтва. Є. К. Редін у відзиві полемізує з автором про візантійське мистецтво та про пам'ятники Равенни.

На черговому засіданні ХІФТ, яке пройшло 1 квітня 1902 р., Є. К. Редін виступив з повідомленням – пам'яті німецького вченого професора Фр. Крауса, який помер 28 січня 1901 р. Дослідник ознайомив колег з науковим доробком Фр. Крауса, присвяченому християнській археології та історії мистецтва²⁵. Цю роботу Є. К. Редіна було надруковано в 1902 р.²⁶

У сучасній літературі можна зустріти посилання на роботи Є. К. Редіна, присвячені пам'яті одного із засновників ХІФТ професора Московського університету О. І. Кирпичнікова, який помер 30 квітня 1903 р. О. І. Кирпичніков був відомий своїми дослідженнями щодо вивчення російської та західноєвропейської літератури, фольклору й іконографії у зв'язку з легендарними сказаннями – апокрифами. 22 лютого 1904 р. відбулося засідання присвячене пам'яті О. І. Кирпичнікова. Поряд з іншими, тут виступив Є. К. Редін²⁷. Він також зробив огляд робіт О. І. Кирпичнікова з історії мистецтва. Ці роботи були особливо важливі тому, що в них розглядалися питання взаємодії літератури й мистецтва, порівнювався розвиток сюжетів у пам'ятниках культури і в літературі. Роботи О. І. Кирпичнікова були присвячені, головним чином, сюжетам, пов'язаним з життям Богородиці²⁸.

У 1905 р. Є. К. Редін опублікував статтю, присвячену пам'яті отця В. Спесивцева, де розповів про його заслуги²⁹. Ця стаття була перевидана у 2003 р.³⁰

8 березня 1906 р. відбулося засідання ХІФТ, присвячене пам'яті М. С. Дринова. Є. К. Редін написав статтю про заслуженого професора

Харківського університету видатного славіста М. С. Дринова, виступив з нею на засіданні перед численною аудиторією російських і болгарських учених³¹.

На той час майже кожен учений був і бібліографом.¹ У першу чергу, це стосувалось істориків і спеціально істориків мистецтва. Вражає не тільки бібліографічна обізнаність Є. К. Редіна, але й вільне володіння методикою бібліографування, розуміння значимості бібліографічного методу в науковому дослідженні. Не випадково більша частина бібліографічних матеріалів у виданнях ХІФТ належить відомим вченим: Д. І. Багалію, Є. К. Редіну, М. Ф. Сумцову та іншим.

Є. К. Редін став автором нарису, присвяченого двадцятип'ятирічній науково-педагогічній діяльності М. С. Дринова³².

У 1900 р. Є. К. Редін опублікував перший захиттєвий нарис, присвячений професорові Харківського університету М. Ф. Сумцову, який святкував двадцятип'ятирічний ювілей своєї науково-педагогічної діяльності. До нарису додавався список наукових робіт ученого, які були написані М. Ф. Сумцовим у період з 1878 по 1900 рр.³³

З тридцятирічним ювілеєм наукової та педагогічної діяльності М. Ф. Сумцова вітали 2 жовтня 1905 р. Від Харківського історико-філологічного товариства та Педагогічного відділу ХІФТ виступив Є. К. Редін з доповіддю «Профессор Николай Федорович Сумцов. К тридцатилетней годовщине его учено-педагогической деятельности»³⁴. Крім біографічних відомостей, Є. К. Редін сюди включив і систематизував літературу, опубліковану М. Ф. Сумцовим. Дослідження, що ввійшли до цього видання, були поділені на такі розділи: історія літератури, етнографія, історія місцевого краю, історія мистецтва, педагогіка й публіцистика. Це була одна з кращих прижиттєвих біографічних робіт, присвячених М. Ф. Сумцову.

Є. К. Редін склав і бібліографію своїх робіт, яка була прикладена до біографії вченого в книзі «Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805-1905): История. Биографический словарь профессоров

---

¹ Бібліографія генетично передує історіографії, це, так би мовити, перший крок на шляху створення історіографії питання. Довгий час вони існували разом. Наприклад: «Краткий словарь иностранных слов», який неодноразово переводився у СРСР у 50-ті роки, під історіографією розуміє, у тому числі, і історичну бібліографію.

и преподавателей»³⁵. У список увійшли відомості про 96 робіт, які укладач систематизував за такими розділами: історія давньохристиянського й візантійського мистецтв та археологія, історія давньоруського мистецтва та археологія, історія рідного краю й Харківського університету, некрологи та біографічні нариси, критичні статті й рецензії.

У 1906 р. Є. К. Редін пише нарис, присвячений двадцятип'ятирічній науково-педагогічній діяльності Д. І. Багалія³⁶.

У 1898 р., з травня по червень, Є. К. Редіна, як одного з найкращих фахівців з історії візантійської культури у Росії, було відправлено у відрядження за кордон. Він поїхав до Туреччини та Греції як член експедиції, яка була організована Російською Академією наук. Очолив експедицію вчитель Є. К. Редіна, академік Н. П. Кондаков. Зібраний матеріал був дуже важливим для вивчення історії візантійської та давньоруської культури. Про цю подорож Є. К. Редін написав у рецензії на книгу Н. П. Кондакова «Памятники христианского искусства на Афоне»³⁷, у критико-бібліографічних замітках з історії мистецтв³⁸ і в замітці «Ученая экспедиция на Афон»³⁹.

У 1902 р. громадськість Харкова святкувала 25-літню річницю діяльності ХІФТ. Урочисте засідання на честь цієї події відбулося 28 лютого. Голова Товариства М. Ф. Сумцов відкрив засідання промовою, в якій йшлося про роботу ХІФТ, а секретар Є. К. Редін прочитав доповідь про наукову діяльність Товариства⁴⁰.

Промова Є. К. Редіна була надрукована окремою брошурою, що мала додаток, в якому подавались відомості про 370 рефератів. З них більше 150 рефератів було присвячено історії, культурі, етнографії Слобожанщини та Лівобережної України. Ще один бібліографічний додаток – «Список исследований материалов, помещенных в «Сборнике» Общества» (Т. I-XII)», включав 95 бібліографічних описів наукових робіт учених – членів ХІФТ. Пізніше, вивчаючи діяльність ХІФТ, багато дослідників використали згадану вище роботу Є. К. Редіна⁴¹.

Учений уважно слідкував за новою літературою. Про глибокі знання та науковий авторитет Є. К. Редіна у сфері історії мистецтв яскраво свідчать не один десяток науково-критичних статей присвячених творчості вітчизняних і західноєвропейських істориків, археологів та мистецтвознавців, які друкувались у таких відомих виданнях як

«Археологические Известия и Заметки» і «Византийский Временник»⁴². Єгор Кузьмич дав оцінку найголовніших праць з історії мистецтва, показав своє відношення до здобутків у цій галузі попередників та сучасників. Використовуючи свої наукові дослідження, Є. К. Редін вносив доповнення і уточнення в історію мистецтв⁴³. Немало писав він для журналу «Мирный труд»⁴⁴. Публікував він численні невеликі бібліографічні замітки і в інших виданнях⁴⁵.

В серпні 1902 р. у Харкові пройшов XII Археологічний з'їзд. Після завершення з'їзду Є. К. Редін оприлюднив статтю, в якій аналізувались доповіді з візантієзнавства⁴⁶. Основні підсумки історик зробив у роботі «XII Археологический съезд». Учений надавав Археологічним з'їздам великого значення, вважаючи, що вони були чи не єдиним способом поширення історичних знань у суспільстві. «Археологические съезды... служат пока единственными проводниками археологических [тобто – історичних – авт.] знаний в обществе и знакомят его с развитием, движением археологической науки во всех ее областях»⁴⁷ – писав він.

Для участі в роботі XIII Археологічного з'їзду в Катеринославі, який відбувся в серпні 1905 р., були відряджені: професори А. С. Лебедев (1833-1910), В. П. Бузескул, Д. І. Багалій, М. Г. Халанський (1857-1910), Є. К. Редін та ін. Під час з'їзду вчений виступив декілька разів⁴⁸. Після завершення з'їзду історик склав звіт про його роботу та опублікував огляд трудів з'їзду⁴⁹.

Не можна оминати декілька робіт Є. К. Редіна «Искусство и археология», в яких подається бібліографія й критика робіт з данної тематики, що були надруковані як в Росії, так і в інших країнах⁵⁰.

Таким чином, вочевидь, той факт, що Є. К. Редін тяготів до історіографічних сюжетів, а серед його улюблених жанрів були рецензії та огляди. Старші колеги Єгора Кузьмича Д. І. Багалій, В. П. Бузескул, виступили з ґрунтовними історіографічними працями тоді, коли вони досягли своєї наукової зрілості (у віці 50-60 років), а Є. К. Редін тільки наближався до нього. Він помер на 45-му році життя і не встиг реалізувати багато своїх задумів, між ними були і широкі історіографічні узагальнення.

Примітки

¹[Отчеты о деятельности ХИФО за 1893/94 гг.] // СХИФО. – 1894. – Т. 6. – С. III.

²Там же. - С. XXIII.

- ³ Редин Е. К. [Рецензия] // ЗХУ. – 1893. – Кн. 2. – С. 21-22. – Рец. на журн.: Археологические известия и заметки / Изд. Имп. Моск. Археол. об-во; Под ред. А. В. Орешникова. – 1893. – № 1, 2.
- ⁴ Редин Е. К. [Рецензия] // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 8-9. – С. 270-273. – Рец. на журн.: Византийский Временник, издаваемый при императорской Академии Наук. Т. 1, вып. 1 / Под ред. В. Г. Василевского и В. Э. Регеля. – СПб., 1894.
- ⁵ Редин Е. К. [Рецензия] // ВВ. – 1897. – Т. 4, вып. 1-2. – С. 227-232. – Рец. на журн.: Известия Русского Археологического Института в Константинополе. [Т.] I. – 1896.
- ⁶ Редин Е. К. [Рецензия] // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 8-9. – С. 272. – Рец. на журн.: Византийский Временник, издаваемый при императорской Академии Наук. Т. 1, вып. 1 / Под ред. В. Г. Василевского и В. Э. Регеля. – СПб., 1894.
- ⁷ СХИФО. – 1896. – Т. 8. – С. 7.
- ⁸ Редин Е. К. [Рецензия] // ВВ. – 1895. – Т. 2, вып. 1-2. – С. 222-233. – Рец. на кн.: Кондаков Н. П. История и памятники византийской эмали. Собрание А. В. Звенигородского. – СПб., 1892.
- ⁹ Труды X Археологического съезда в Риге, 1896/ Под ред. гр. Уваровой. – М., 1900. – Т. 3. – С. 93.
- ¹⁰ СХИФО. – 1896. – Т. 8. – С. 3.
- ¹¹ Редин Е. К. Памяти Джованни Баттиста де-Росси, основателя христианской археологии // АИЗ. – 1894. – Т. 2. -№ 12. – С. 415-416.
- ¹² Редин Е. К. [Памяти Ле-Блана] // СХИФО. – 1899. – Т. 11. – С. V-VI.
- ¹³ Буслаев Федор Иванович // <http://www.rambler.ru>.
- ¹⁴ СХИФО. – 1899. – Т. 11, с. IX-X.
- ¹⁵ Редин Е. К. Федор Иванович Буслаев: (Обзор трудов его по истории и археологии искусства) // СХИФО. – 1899. – Т. 11. – С. 1-39.
- ¹⁶ Кызласова И. Л. История изучения византийского и древнерусского искусства в России (Ф. И. Буслаев, Н. П. Кондаков: методы, идеи, теории). – М., 1985.
- ¹⁷ Побожій С. З плеяди фундаторів: До 125-річчя від дня народження Є. К. Редіна //ОМ. – 1988. – № 2 (берез.-квіт.). – С. 30-31.
- ¹⁸ Буслаев Федор Иванович // <http://www.rambler.ru>
- ¹⁹ Редин Е. К. Профессор Никодим Павлович Кондаков. К тридцатилетней годовщине его учено-педагогической деятельности // ЗРАО. – 1897. – Т. 9, вып. 3-4. – С. 1-40.
- ²⁰ Кондаков Никодим Павлович // <http://www.rambler.ru>
- ²¹ Редин Е. К. Памяти И. А. Гольшлева // АИЗ. – 1899. – Т. 7, № 6-7. – С. 151-160.
- ²² СХИФО. За 1899/1900 гг. – 1905. – Т. 14. - с. XIII.
- ²³ Редин Е. К. Памяти профессора Э. Добберта // ВВ. – 1900. – Т. 7, вып. 1-2. – С. 307-314.
- ²⁴ Редин Е. К. [Рецензия] // ВВ. – 1899. – Т. 6, вып. 1-2. – С. 185-203. Рец. на кн.: Franz Xaver Kraus. Geschichte der christlichen Kunst. Freiburg in Breigau, 1896-1897.

- ²⁵ СХИФО. За 1899/1900 гг. – 1905. – Т. 14. - С. LXXIII.
- ²⁶ Редин Е. К. Памяти Ф. К. Крауса // МТ. – 1902. – № 2. – С. 231-235.
- ²⁷ Редин Е. К. Памяти профессора А. И. Кирпичникова // СХИФО. – 1905. – Т. 14. – С. 1-4, 59-62.
- ²⁸ Редин Е. К. Профессор Александр Иванович Кирпичников. Обзор трудов его по истории и археологии искусства. – Х., 1905.
- ²⁹ Редин Е. К. Памяти отца Василия Спесивцева // СХИФО. – 1905. – Т. 16. – С. 605-611.
- ³⁰ Редин Е. К. Памяти отца Василия Спесивцева // Сборник статей, материалов и документов, посвященных 140-летию со дня рождения Е. К. Редина. – Х., 2003. – С. 60-65.
- ³¹ Редин Е. К. Памяти М. С. Дринова // СХИФО. – 1908. – Т. 15. – С. 75-83.
- ³² Редин Е. К. Чествование профессора М. С. Дринова, по случаю двадцатипятилетия его ученой деятельности // АИЗ. – 1898. – Т. 6, № 11-12. – С. 376-378.
- ³³ Редин Е. К. Профессор Николай Федорович Сумцов: К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности. – Х., 1900.
- ³⁴ Редин Е. К. Профессор Николай Федорович Сумцов: К тридцатилетней годовщине его учено-педагогической деятельности. – Х., 1906.
- ³⁵ Редин Е. К. [Автобиография] // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805-1905): I. История факультета. II. Биографический словарь профессоров и преподавателей/ Под ред. М. Г. Халанского и Д. И. Багалей. – Х., 1908. – С. 307-311.
- ³⁶ Редин Е. К. Профессор Дмитрий Иванович Багалей: К 25-летней годовщине его учено-педагогической деятельности. – Х., 1906.
- ³⁷ Редин Е. К. [Рецензия] // ЖМНП. – 1902. – № 7. – С. 216-229. – Рец. на кн.: Кондаков Н. П. Памятники христианского искусства на Афоне. – СПб., 1902.
- ³⁸ Редин Е. К. Критико-библиографические заметки по истории и археологии искусств // МТ. – 1902. – № 2. – С. 237-252.
- ³⁹ Редин Е. К. Ученая экспедиция на Афон // ВВ. – 1898. – Т. 5. – С. 816-818.
- ⁴⁰ Редин Е. К. Ученая деятельность Историко-филологического общества при императорском Харьковском университете за первые двадцать пять лет его существования (1877-1902). – Х., 1904.
- ⁴¹ Овчинников Р. В. Харьковское историко-филологическое общество // Сов. ист. энцикл. – М., 1974. – Т. 15. – Стб. 542.
- ⁴² Редин Е. К. [Рецензия] // АИЗ. – 1893. – Т. 1, № 6. – С. 220-222. – Рец. на журн.: Romische Quartabschrift fur christliche Alterthumskunde und fur Kirchengeschichte. Siebenter Jahrgang. I-II Heft. – Rom, 1893; Редин Е. К. [Рецензия] // АИЗ. – 1893. – Т. 1, № 6. – С. 223-224. – Рец. на журн.: Revue de l'art chretien, publiee sous la direction d'un commite d'artistes et d'archeologues. 36-me annee, V-me serie, 1893, t. IV, 1 livr. – Lille-Paris; Редин

Е. К. [Рецензия] // ВВ. – 1895. – Т. 2, вып. 1-2. – С. 222-233. – Рец. на кн.: Кондаков Н. П. История и памятники византийской эмали. Собрание А. В. Звенигородского. – СПб., 1892; Рєдин Е. К. [Рецензия] // ВВ. – 1897. – Т. 4, вып. 1-2. – С. 227-232. – Рец. на журн.: Известия Русского Археологического Института в Константинополе. [Т.] I. – 1896.

⁴³ Павлова О. Г. З історії становлення історико-мистецтвознавчої думки в Харківському університеті у XIX ст.: До питання витоків // ВХУ. – 2003. – № 594: Історія. – Вип. 35. – С. 330.

⁴⁴ Рєдин Е. К. Критико-библиографические заметки по истории и археологии искусств // МТ. – 1902. – № 2. – С. 237-252.

⁴⁵ Рєдин Е. К. [Рецензия] // ХГВ. – 1901. – 15 нояб. – Рец. на кн.: Шепелевич Л. Жизнь Сервантеса и его произведения: Опыт литературной монографии. Т. 1. – Х., 1901.

⁴⁶ Рєдин Е. К. Доклады по византиноведению, сообщенные на заседаниях XII Археологического съезда в г. Харькове (15-27 августа 1902 г.) // ВВ. – 1902. – Т. 9, вып. 3-4. – С. 621-635.

⁴⁷ Рєдин Е. К. XII Археологический съезд. – [Б. м., б.г.] – С. 1.

⁴⁸ Рєдин Е. К. [Речь при открытии Отделения памятников искусств, нумизматики и сфрагистики] // Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославе, 1905 г. / Под ред. гр. Уваровой. – М., 1908. – Т. 2. – С. 217-218; Рєдин Е. К. [О деятельности Отделения памятников искусств и др.] // Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославе, 1905 г./ Под ред. гр. Уваровой. – М., 1908. – Т. 2. – С. 240-242.

⁴⁹ Рєдин Е. К. XIII Археологический съезд в г. Екатеринославе: Обзор его трудов. – СПб., 1906.

⁵⁰ Рєдин Е. К. Искусство и археология: Библиография. – СПб., 1906;

Рєдин Е. К. Искусство и археология: Библиография. – СПб., 1907;

Рєдин Е. К. Искусство и археология: (Критика и библиография). – СПб., 1905.

Резюме

Куделко С. М., Філіппенко Р. І. Е. К. Рєдин как історіограф.

В статье рассматривается историографическое наследие видного харьковского историка искусств Е. К. Рєдина и делается вывод о том, что этот ученый тяготел к историографическим сюжетам, а его излюбленными жанрами были обстоятельные рецензии и обзоры.